

विश्वतचरितम्

- जी. श्री, वार्ता, आशीषिकी महनीतिश्चिति छतुविदा गाजिदा।
- २६। गाजिदा कठप्रकारः ?
- जी. श्री, वार्ता, आशीषिकी ए महनीति हलो जठप्रकारेत्र गाजिदा।
२७. विहारभद्रस्य मते शास्त्रज्ञाने कि भवति ?
- २८। विहारभद्रस्य मते शास्त्रज्ञाने कि भवति ?
- उत्तर : शास्त्रज्ञानेन स्त्रीपुत्रानामुपरि अविश्वासः मित्र्यायिता च सृष्टिर्भवति
इति विहारभद्रेन मन्यते ।
- जी. शास्त्रज्ञानेन स्त्रीपुत्रानामुपरि अविश्वासः मित्र्यायिता च सृष्टिर्भवति इति विहारभद्रेन
मन्यते ।
- २९। विहारभद्रेर मते शास्त्रज्ञानेर धारा कि हया ?
- जी. विहारभद्रेर उपरे शास्त्रज्ञानेर धारा स्त्रीपुत्रेर उपरे अविश्वास ए मित्र्यायिता
सृष्टिइ हया ।
३०. चाणकस्य मते धनाहरणस्य उपायः कति ? धूर्तेश्च उपायाः कतिषु
परिणताः ?
- ३१। चाणकसा मते धनाहरणसा उपायाः कति ? धूर्तेश्च उपायाः कतिषु परिणताः ?
- उत्तर : चाणकसा मते धनाहरणस्य चत्वारिंशत् उपायाः, धूर्तेश्च ते उपायाः
सहस्ररूपेण परिणताः ।
- जी. चाणकसा मते धनाहरणसा चत्वारिंश उपायाः, धूर्तेश्च ते उपायाः सहस्ररूपेण
परिणताः ।
- ३२। चाणकोर मते धनाहरणेर उपाय कठगूलि ? धूर्तदेर धारा सेइ उपायगूलि
कठसंख्याया परिणत हयोहिल ?
- जी. चाणकोर मते धनाहरणेर उपाय ४० टि एवं धूर्तदेर धारा सेइ उपायगूलि
हाजाररूपे परिणत हयोहिल ।
३३. 'हस्तप्रसारयनेवोत्तिष्ठति'—कः किमर्थं हस्तं प्रसारयति ?
३४. 'हस्तप्रसारयनेवोत्तिष्ठति'—कः किमर्थं हस्तं प्रसारयति ?
- उत्तर : राजा विरण्यप्रतिग्रहाय हस्तं प्रसारयति दिवसा चतुर्थभागे ।
- जी. राजा विरण्यप्रतिग्रहाय हस्तं प्रसारयति दिवसा चतुर्थभागे ।
- ३५। 'हस्तप्रसारयनेवोत्तिष्ठति'—के किञ्चन्य हस्तं प्रसारण करेन ?

- उत्तर : विषयवस्तुमध्ये स्थानामा खोलेशीः पाना आयोग विषयवस्तु ।
- पूछनेवा कौन विषयवस्तु ?
- उत्तर : विषयवस्तुमध्ये गोल विषयवस्तु विषयवस्तु ।
- पूछनेवा कौन विषयवस्तु ?
- उत्तर : कृतिमंजुषाकैः कैरव फलैः वालपत्रस्य आपारथा अभ्यवृत् ?
- १०। कृद्वारामैरेकः ऐक्य भौतिः वालक्षण्य आपदाका अवलोकन ?
- उत्तर : पञ्चमैः लक्ष्मीनामपेक्षैः फलैः ।
- पूछनेवा विषयवस्तुमध्ये विषयवस्तु ?
- ११। कठगुलि कैल वालत शक्ति वालपत्रकृत अपदाका योग्यता ?
- उत्तर : वाहु छट्ठि वाहु वालकृत वालत शक्ति ।
१२. पुण्यवर्मणः गुणचतुर्षं किम् ?
- उत्तर : पुण्यवर्मणः गुणचतुर्षं यथा अतिसत्त्वः, वदान्यः, विनोदः, रज्जनतपत्यवचः ।
- पूछनेवा विषयवस्तुमध्ये विषयवस्तु ?
- १३। वृष्णवर्मणः वृष्णद्वयः विषयवस्तु ?
- उत्तर : वृष्णवर्मणः वृष्णद्वयः यथा अतिसत्त्वः, वानानाः, विनोदः, विष्णुतद्युग्म ।
- १४। वृष्णवर्मण चाराति शुष्प किं किं ?
- उत्तर : वृष्णवर्मण चाराति शुष्प शलो—वृष्णवर्मणालिता, वानानीजनाः, अव्यावादिता एव उच्छान्तराणी ।
१५. 'अशावतार इव घर्णस्य'—कमुदिसो केनेक्षमिदम् ?
- १६। 'आशावदात हेतु भर्ता'—कमुदिसा त्वेनेक्षमिदम् ?
- उत्तर : पुण्यवर्मणमुहिसो वृष्णद्वयानोक्तमिदम् ।
१७. वृष्णवर्मणमुहिसा वृष्णद्वयानोक्तमिदम् ।
- १८। 'आशावदात हेतु भर्ता'—त्वेन आतेक एकथा वलेद्देह ?
- उत्तर : वृष्णद्वया वृष्णवर्मणाक वालोद्देह ।
१९. कै के वृष्णुणा ?
- २०। त्वेन भर्ता ?

বিহার করতে ইচ্ছুক হলেও সেক্ষেত্রে বিহারকাল অত্যন্ত নূন। সপ্তম প্রহরে সৈনাধার্তীর পর্যবেক্ষণ যেমন অনিচ্ছাকৃত কিন্তু বাধা আয়ুরক তেমনি অষ্টম প্রহরে সৈনাধার্তীর সঙ্গে ধীয় শক্তির বর্তমান অবস্থা নিয়মে আলোচনায় অনুচ্ছৃত ও দুর্বিসং মানসিক যত্ন।

অষ্টমের সম্ভাব প্রথম প্রহরে সাম্প্রাণে গৃগুচরদের সঙ্গে সাক্ষাত্কারের পর শত্রুর করায়ভীকরণে নিষ্ঠুরভাবে অস্ত্র প্রয়োগ অথবা অগ্নিসংযোগ বা বিষপ্রয়োগের নির্দেশপ্রদান অত্যন্ত অমানবিক হওয়ায় বর্ণিত হয় প্রজা অসন্তোষ। রাত্রির দ্বিতীয় প্রহরে আহারাত্মে বিশ্বামৈর পরিবর্তে বেদজ্ঞ ব্রাহ্মণের মতো বেদপাঠ এবং তৃতীয় প্রহর তত্ত্বে পঞ্চম প্রহর পর্যন্ত অতি অল্প সময় শয়ানে যেমন শারীরিক অবস্থার অবনতি হয়, তেমনি সূখনিদ্রা না হওয়ায় মানসিক অবসাদ ক্রমাবৃত্তেই বর্ণিত হতে থাকে। মঠ প্রহরে মানসিক অবসাদের মধ্যেই শুরু হয়, শাস্ত্র ও কাষচিহ্ন যার ফল বিষমও হতে পারে। সপ্তম প্রহরে পুনরায় মন্ত্রণাদি, দৃতপ্রেরণ প্রভৃতি ব্যাপারে রাজাকে মন্ত্রীদের সঙ্গে পরামর্শ করতে হয়। এই দৃতেরা যেমন পথে নিঃশুল্ক বাণিজ্য করতে করতে দৌত্যবৃত্তি করে, তেমনি এরা রাজা এবং বাণিজ্য উভয়ক্ষেত্রে হতেই অর্থ আদায় করে। অষ্টমপ্রহরে পুরোহিতেরা তাদের পূর্বযাত্রে দৃষ্ট অশুভলক্ষণবৃক্ত দৃঢ়স্থপ্রের কারণে রাজার অমঙ্গলনিবারণকল্পে শাস্তিদ্বন্দ্বয়নাদির নির্দেশ দিলেও বিহারভদ্রের নিকট তা তাদের পরোক্ষ অর্থপ্রাপ্তির ফৌশলমাত্র। কারণ, পুরোহিতেরা শাস্তির নিমিত্ত যে যজ্ঞের বিধান দেন, সেই যজ্ঞের উপকরণ অর্ঘনয় যা পুরোহিতনির্দিষ্ট। শুধু তাই নয়, পুরোহিতনির্দিষ্ট ব্রাহ্মণের দ্বারাই যেমন যজ্ঞ কর্তব্য তেমনি পুরোহিতনির্দিষ্ট ব্রাহ্মণদেরই যত্ত্বীয় দানপ্রদান কর্তব্য, নচেৎ অনিষ্ট অনিশ্চার্য। এই কারণে বিহারভদ্র মনে করেন, পরোক্ষভাবে সেই দান পুরোহিতগণই প্রছন্দ করেন। — “অদ্য দৃষ্টো দৃঢ়স্থপঃ। দৃঢ়স্থা গ্রহাঃ। শকুনানি চাপুভানি। শাস্ত্রাযঃ ক্রিযন্তাম্। সর্বমন্ত্র সৌবর্ণমেব হোমসাদনম্। এবং সতি কর্ম গৃণত্ববতি”।

সুতরাং উক্ত উপায়ে অঙ্গিণি কর্মভাবে জজ্ঞিত রাজা অবিশ্বস্ত, সংকীর্ণশ্বার্থচিন্তক অমাত্য পরিবৃত হওয়ায় তার নিকট রাজচক্রবর্তিহ হয় আকামকুশ্মুমকুলনামাত্র, স্বরাজ্য রক্ষাও রাজা হন সকলের অধিষ্ঠানী, উপহ্যামস্পদ। সুতরাং বিভিন্নকৌশলে জননীর স্তন্যপানকারী শিশুর মতো রাজাও যাবৎ জীবেৎ সুয়ৎ জীবেৎ, স্ফুণৎ কৃত্বা পৃতৎ পীবেৎ। ভূমীভূতস্য দেহস্য পুনরাগমনং দৃতঃ। এই চার্বাকমন্ত্রে দীক্ষিত হয়ে রাজক্ষার্য পরিচালনা কর্তব্য — “তদপাদ্যাতিয়মন্ত্রানন্তীভূতস্তাং যথেষ্টমিভ্যাদুয়ানি”।

বিহারভদ্রের মতে ইত্ত্বিয়জয়ে উৎসাহদানকারী বৰ্ধধার্মিক রাজ উপদেশকগণই রাজনৈত্য হতে প্রাণ অর্থে গণিকালয়াদিতে গমনপূর্বক আক্ষেত্রিনসুব উপভোগ করেন। শুক্রার্থ, অশীরস, বিশালাক্ষ, বাহুদণ্ডী প্রভৃতি শাস্ত্রবিদিচকগণও যেমন অশাস্ত্রীয় কর্মে অভাস্ত, তেমনি ইত্ত্বিয়জয়েও অপারণ। শুধু তাই নয়, তারাও তাদের প্রারম্ভ কার্যে সকলতা ও নিষ্কলতা উভয়ই প্রাণ হয়েছেন এবং কদাচ মৃত্যুদের দ্বারাও প্রভাবিত হয়েছেন। সুতরাং প্রভু, শ্রেষ্ঠ কুল, নবীন যৌবন, অস্তিম রূপ, অপরিমাণ সম্মান কর্মসূলে

- उत्तर : सन्धि; विग्रहम्, यानम्, आमनम्, हेपीभावम्, संश्रयञ्चेति पद्धयाण।
ज्ञ अभिष्ठ, विद्युत्या, यानम्, आमनम्, वैद्योऽवादम्, संश्रयात्मुच्छि यज्ञशुणा।
- २३। यज्ञशुण कि कि?
- ज्ञ नाथि, शिवाय, यान, आमन, वैद्योऽवाद एव नरवय।
२४. अनत्तवर्णणः पितृनाम कः?
- २५। अनत्तवर्णः पितृनाम कः?
- उत्तर : पुण्यवर्णा।
- उः पुण्यवर्णा।
- २६। अनत्तवर्णार्त पितृत्र नाम कि?
- ज्ञ पुण्यवर्णा।
२७. वसुराक्षितः कः?
- उत्तर : अनत्तवर्णणः पितृः वृद्धमन्त्री।
- ज्ञ अनत्तवर्णः पितृः वृद्धमन्त्री।
- २८। वसुराक्षित त्वक?
- ज्ञ अनत्तवर्णार्त पितृत्र वृद्धमन्त्री।
२९. विहारभृत कः?
- ३०। विद्यरत्तज्ज कः?
- उत्तर : विद्यरत्तपस्य अनत्तवर्णणः वाल्यवस्थः अनत्तवर्ण।
- ज्ञ विद्यरत्तपस्य अनत्तवर्णः वाल्यवस्थः अनत्तवर्ण।
- ३१। विश्वरत्तज्ज के?
- उः विद्यरत्ताज्ज अनत्तवर्णार्त वाल्यवस्थू इलेन अनत्तवर्ण।
३२. अनत्तवर्ण कस्मिन् शास्त्रे अपणितः आसीत्?
- ३३। अनत्तवर्ण कथिन शास्त्रे अपणितः आसीत्?
- उत्तर : अर्थसात्ते।
- उः अर्थात्ते।
- ३५। अनत्तवर्ण कोन शास्त्र अपणित रित्वन?

ବିଶ୍ୱାସିତିରିତି

ଶ୍ୱାସିତିରିତି ତାର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଥାଏ ତିନି ମୃତ୍ୟୁର ପର ମନ୍ତ୍ରକର୍ମଙ୍କଳ, କୁଶରଜ୍ଞବସ୍ଥନ, ଶ୍ୱାସିତିରିତି ମୁଗ୍ଚର୍ମାଜ୍ଞାଦନ ପରିଧାନ, ନବନୀତ ଦ୍ୱାରା ଗାତ୍ର ସମ୍ମାର୍ଜନ, ଅନଶାନେ ଶୟାମ ପ୍ରଭୃତି ଶାନ୍ତିମନ୍ତର ମୁଗ୍ଚର୍ମାଜ୍ଞାଦନ ପରିଧାନ, ନବନୀତ ଦ୍ୱାରା ଗାତ୍ର ସମ୍ମାର୍ଜନ, ଅନଶାନେ ଶୟାମ ପ୍ରଭୃତି ଶାନ୍ତିମନ୍ତର ପାରଲୋକିକ କ୍ରିୟାଦିର ଏବଂ ଦୀକ୍ଷାଯେଷି ପ୍ରଭୃତି ଇହଲୋକିକ କ୍ରିୟାଦିର ଉପଦେଶକେତେ ପାରଲୋକିକ କ୍ରିୟାଦିର ଏବଂ ଦୀକ୍ଷାଯେଷି ପ୍ରଭୃତି ଇହଲୋକିକ କ୍ରିୟାଦିର ଉପଦେଶକେତେ କୁଳଗୁରୁଦେର ରାଜକୋଷ କରାଯାତ୍ମିକରଣେ କାରଣ ମନେ କରେନ ଏବଂ ତାର ମତେ ଏହି କୁଳଗୁରୁଦେର ରାଜକୋଷ କରାଯାତ୍ମିକରଣେ କାରଣ ଏହି ଉପଦେଶକଗଣ ଯେମନ ସମୁପଦେଶକଗଣେର ଉପଦେଶ ମରୀଚିକାର ମତୋ, କାରଣ ଏହି ଉପଦେଶକଗଣ ଯେମନ ମହାପାତକଦେର ପୃତ୍ର-କଲତ୍ରାଦିର ବିସର୍ଜନେ ବାଧା କରେନ, ତେମନି ବିସର୍ଜନେ ଅନିଚ୍ଛୁକ ଚତୁରଦେର ଏକପଣ କଡ଼ିକେ ଲକ୍ଷମୁଦ୍ରାର ପରିଣତ କରା, ଅନ୍ତର୍ବିହୀନେ ଶତ୍ରୁଧଂସ କରା, ମରଣଶୀଳ ମାନସକେ ଏକପଣ କଡ଼ିକେ ଲକ୍ଷମୁଦ୍ରାର ପରିଣତ କରା, ଅନ୍ତର୍ବିହୀନେ ଶତ୍ରୁଧଂସ କରା, ମରଣଶୀଳ ମାନସକେ ଏକପଣ କଡ଼ିକେ ଲକ୍ଷମୁଦ୍ରାର ପରିଣତ କରା ପରିବର୍ତ୍ତନ କରା ପ୍ରଭୃତି ବିଭିନ୍ନ ଲୋଭନୀୟ ଅବାସ୍ତବ ପ୍ରାର୍ଥନାରେ ଉତ୍ସାହିତ ରାଜଚକ୍ରବତୀତେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରା ପ୍ରଭୃତି ବିଭିନ୍ନ ଲୋଭନୀୟ ଅବାସ୍ତବ ପ୍ରାର୍ଥନାରେ ଉତ୍ସାହିତ କରେନ ଏବଂ ଅତ୍ୟାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଓ ଅଲୋକିକ ଏହି ବୁପାତ୍ତରେର ଉପାୟ ଜିଜ୍ଞାସୁକେ ଏହି ଉପଦେଶକଗଣ କରେନ ଏବଂ ଅତ୍ୟାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଓ ଅଲୋକିକ ଏହି ବୁପାତ୍ତରେର ଉପଦେଶ ଦାନ କରେନ, ଯେଥାନେ ପ୍ରାରତ୍ତିକ ତ୍ରୈ, ବାର୍ତ୍ତା, ଆସ୍ତିକ୍ଷିକୀ ଓ ଦଙ୍ଗନୀତିର ଅଧ୍ୟାତ୍ମନେର ଉପଦେଶ ଦାନ କରେନ, ଯେଥାନେ ଫଳଲାଭେର ଗତି ଓ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନ୍ତ୍ରର ତିନ ବିଦ୍ୟାର ଆଯାତ୍ମିକରଣ ଯେମନ ଆୟାମସାଧ୍ୟ ତେମନି ଫଳଲାଭେର ଗତି ଓ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନ୍ତ୍ରର ତିନ ବିଦ୍ୟାର ଆଯାତ୍ମିକରଣ ଯେମନ ଆୟାମସାଧ୍ୟ ତେମନି ଶାନ୍ତିଜ୍ଞାନ ବ୍ୟାତୀତ ଏହି ହେଉଥାଏ କେବଳ ଦଙ୍ଗନୀତି ଆଶ୍ୟାଇ ଶ୍ରେସ୍ତ, କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶାନ୍ତିଜ୍ଞାନ ଉପନୀତ ଶାନ୍ତିଜ୍ଞାନ ଅସମ୍ଭବ ହେଉଥାଏ ଏହି ଶାନ୍ତିର ଆଯାତ୍ମିକରଣେ ଆଜୀବନ ହୟ ବ୍ୟର୍ଥ, ଶାନ୍ତିଜ୍ଞାନୀ ଉପନୀତ ଶାନ୍ତିଜ୍ଞାନ ଅସମ୍ଭବ ହେଉଥାଏ ଏହି ଶାନ୍ତିର ଆଯାତ୍ମିକରଣେ ଆଜୀବନ ହୟ ଅବିଷ୍ଟ ଏବଂ ତଥନ ତିନି ହନ ବାର୍ଧକ୍ୟେ, ବାର୍ଧକ୍ୟକ୍ରିୟା ଶାନ୍ତିଜ୍ଞାନୀର ନିକଟ ପୃତ୍ର-ଦାରାଦି ହୟ ଅବିଷ୍ଟ ଏବଂ ତଥନ ତିନି ଉଦ୍ଦରପୂର୍ତ୍ତିର କାରଣେ ଓ ତନ୍ଦୁଳ ଓ ଇନ୍ଦ୍ରନାଦିର ପରିମାପ ବିଷୟେ ଶାନ୍ତାନୁସନ୍ଧାନ କରାଯାଇ ଅବିଲମ୍ବେ କାରଣେ ହାସ୍ୟାମ୍ପଦ ପାତ୍ରେ ପରିଣତ ହନ ।

ଶୁଦ୍ଧ ତାଇ ନୟ, ରାଜାର କେତେ ତଥାକଥିତ ନିତାନେମିତିକ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ପାଲନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧ ଓ ଅପ୍ରାସଜିକ । କାରଣ ଦିନେର ପ୍ରଥମପ୍ରହରେ ଶ୍ୟାତାଗମାତ୍ରି ଅମାତାଗଣ ରାଜସମୀପେ ଦିନେର ଯେ ଆୟ-ବ୍ୟାସେ ହିସେବ ପରିବେଶନ କରେନ ତା ଶ୍ରେଣୀ ଯେମନ ଦିରକ୍ତିକର, ତେମନି ଶ୍ରେଣୀକାଲେ ଏହି ଧୂର୍ତ୍ତ ଅଧ୍ୟକ୍ଷଗଣ ମିଥ୍ୟା ହିସେବ ପ୍ରଦାନେର ଦ୍ୱାରା ତାଦେର କୋଷହରଣରୂପ ଶ୍ୱାସିତିରିତି କରେନ ଏବଂ କୋଷହରଣର କେତେ ଚାଣକ୍ୟ ତାର ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରେ ୪୦ ପ୍ରକାରେର ଉପାୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରଲେ ଓ ଏହି ଅଧ୍ୟକ୍ଷଗଣ ସହସ୍ର ଉପାୟ ଉତ୍ସାବନ କରେନ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରହରେ ପ୍ରଜାହିତାର୍ଥେ ତାଦେର ଅଭିଯୋଗ ଶ୍ରେଣୀ ଆବଶ୍ୟକ । କିନ୍ତୁ ତା ଶ୍ରେଣୀ ଶ୍ରେଣୀକ୍ରିୟରେ ଯେମନ ବୈକଳା ଜୀତ ହୟ, ତେମନି ବିଚାରକଗଣ ସ୍ଵଭାବନାକରିତ ବିଧାନେର ଦ୍ୱାରା ରାଜାକେ କରେନ ପାପଲିପ୍ତ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦାର୍ଶ ଏବଂ ନିଜେଦେର ଅର୍ଥଲାଭେର ପଥ କରେନ ସୁଗମ ।

ତୃତୀୟ ପ୍ରହରେ ଜ୍ଞାନାହାରାତ୍ମେ ଅବିଶ୍ରାମେର କାରଣେ ଅପରିପାଚ୍ୟ ଥାଦ୍ୟ ପରିଣତ ହୟ ବିଷେ । ଚତୁର୍ଥ ପ୍ରହରେ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣାଦି ଦାନପ୍ରହରଣେ କାରଣେ ଭିକ୍ଷୁକବେଂ ହୁନ୍ତପ୍ରସାରଣ ବାଣ୍ଣନୀୟ, ଯା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲଙ୍ଘାକର । ପଞ୍ଚମ ପ୍ରହରେ ଅନୁଭୂତ ହୟ ମାନସିକ ଯତ୍ନଣ । ସେଇ ସମୟ ଅମାତାଗଣ ଗୁପ୍ତଚରଦେର ବିବରଣ, ରାଜସାମର୍ଥ୍ୟ ଓ ଅସାମର୍ଥ୍ୟ, ଦେଶ-କାଳାଦିର ଅବସ୍ଥା ପ୍ରଭୃତି ବର୍ଣନାକାଲେ ନିଜେଦେର ଅନୁକୂଳେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଓ ପରିବର୍ଧନ କରେ ବର୍ଣନା କରେନ, କାରଣ ଏ ବିଷୟେ ଓ ତାରା ସ୍ଥିର ଅର୍ଥଗମ ଚିନ୍ତା କରେ ମିତ୍ର ଓ ଶତ୍ରୁ ଉଭୟେର ନିକଟ ଥେକେଇ ଅର୍ଥପ୍ରାପ୍ତିର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରେନ । ଶୁଦ୍ଧ ତାଇ ନୟ, ଏହି ଧୂର୍ତ୍ତଗଣ ପ୍ରାମାଦେର ଅନ୍ଦରେ ଓ ପ୍ରଜାଦେର ମଧ୍ୟେ ରାଜବିଦ୍ରୋହ ସୃଷ୍ଟି କରେ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ତା ଶାନ୍ତ

उत्तर : शास्त्रज्ञानाचरणेन शक्तिः सिद्धिर्च प्राप्तिर्भवति ।

उः शास्त्रज्ञानाचरणेन शक्तिः सिद्धिर्च प्राप्तिर्भवति ।

२२। शास्त्रज्ञानाचरणेर द्वारा कि हया ?

उः शास्त्रज्ञानाचरणेर द्वारा शक्ति सिद्धि प्राप्ति हया ।

२३. 'अग्निसेशाधेतेऽब होमजातिर्नातिभाति'—कमुद्दिश्य केनोक्तमिदम् ?

२४। 'अग्निसंशोधेतेऽब होमजातिर्नातिभाति'—कमुद्दिश्य केनोक्तमिदम् ?

उत्तर : अनन्तवर्मणमुद्दिश्य वसुरक्षितेनोक्तमिदम् ।

उः अनन्तवर्मणमुद्दिश्य वसुरक्षितेनोक्तमिदम् ।

२५। 'अग्निसंशोधेतेऽब होमजातिर्नातिभाति'—के काके एकथा बलेहिलेन ?

उः वसुरक्षित अनन्तवर्मणके एकथा बलेहिलेन ?

२६. बुद्धिहीनराजा केन अधिभूतो भूत्वा आत्मानं न ज्ञायते ?

२७। बुद्धिहीनराजा केन अभिभूतो भूत्वा आत्मानः न ज्ञायते ?

उत्तर : आरिणा अभिभूयमानः बुद्धिहीनराजा आत्मानं न ज्ञायते ।

उः आरिणा अभिभूयमानः बुद्धिहीनराजा आत्मानः न ज्ञायते ।

२८। बुद्धिहीनराजा कार द्वारा अभिभूत हये निजेके जानते पारेन ना ?

उः शत्रुर द्वारा अभिभूत हये बुद्धिहीन राजा निजेके जानते पारेन ना ।

२९. विष्णुलप्रजापिः किं भवति ?

३०। विष्णुलप्रजापिः किं भवति ?

उत्तर : विष्णुलप्रजापिः आत्मनाम् नपाणात्व ऐहिकं पारलौकिकत्वं पतनं भवति ।

उः विष्णुलप्रजापिः आत्मनाम् नपाणात्व ऐहिकं पारलौकिकत्वं पतनं भवति ।

३१। विष्णुलप्रजादेव द्वारा कि हय ?

उः विष्णुलप्रजादेव द्वारा तादेव निजेदेव एवं राजादेव ऐहिक एवं पारलौकिक पतन हय ।

३२. राजविद्या कति ?

३३। राजविद्या कति ?

उत्तर : त्रयी, वार्ता, अण्वीक्षिकी दण्डनीतिश्वेति चतुर्विधा राजविद्या ।

১৮ বিহুতে ২০১৪
বাজার ইচ্ছাকের ও পরামোকের পরনের কাল এবং তেমনি তারা নিজেদেরও সর্বাশেষ
আজার ইচ্ছাকের আহন্তাক হয়। তবি মণি বলেছেন—“অতিক্রান্তশাসনাচ প্রজা ধৰ্মস্থনবাসিনীয়া
যথাকথিতভিত্তিনাঃ সর্বাঃ খ্রিস্টীঃ সংক্ষিদেয়ুঃ। নির্বাচিত লোকো লোকান্তোহমৃত্যু
স্থানিনাশানং চ প্রশ্যাতে”।

তাহারা দাঙ্ককৰ্ত্তব্যস্থালনে কালজানও আবশ্যিক। অটীচ বিহুয়ের আন যেমন
অনাগত বিলম্বকালে বাজারকে খিল সিংহাস্তে অবিজল কাখে, তেমনি কর্মান ও ভবিধাতের
জানও দাঙ্ককৰ্ত্তব্যস্থালনার সহায়ক হয় এবং এই ত্রিকালের জানকৃপুর কেবলমাত্র
শাকুলোকেই প্রশঁস্তি হতে পারে অন্য ভাবে নয়। শাকুর সকল হয় এই ত্রিকালের সিংহাস্তি
দানে। তবি মণি বলেছে—“আগমনীপদ্মনিন শাকুলনা সুখেন বৈষ্ণব লোকযাত্রা দিবা
দানে। তবি মণি বলেছে—“আগমনীপদ্মনিন শাকুলনা সুখেন বৈষ্ণব লোকযাত্রা দিবা
দানে। তবি মণি বলেছে—“আগমনীপদ্মনিন শাকুলনা সুখেন বৈষ্ণব লোকযাত্রা দিবা
দানে।

বিচক্ষুর্তভবত্তুণ্ডিমাস্য বাবতিতশিল্পুরামিশ্চ বিহুয়ে শাকুল নামাপ্রতিষ্ঠানি।
শাকুলজানহীন বাতি মান ধাকলেও অন্ধের তুলা। শুভোঁ বসুরক্ষিতের
অনন্তবর্মীর প্রতি উপদেশ এই যে, বাহা বিধাসমূহের প্রতি অভাসপ্তি হাত করে
বাজানীতিবুল আলমার কুলবিদ্যার প্রতি মনোযোগী হওয়া বাধ্যনীয় এবং শাকুলনুসারে
আচরণসমূহ প্রতিপালিত হলে প্রতিক্রিয়ান্তরে সমৃদ্ধ মেলাপূর্ণবী শাসন করা অসমা হয়
না। তবি মণির উপদেশ — “অতো বিহু বাবতিতশিল্পুরামিশ্চ বাবতিতশাসনঃ
শাকুলবিদ্যাম্। কুমৰ্মানুষানেম চাবতিতশিল্পুরামিশ্চ বাবতিতশাসনঃ
শাকুল
সিদ্ধুরবিদ্যেলামুর্মীম”।

১১ বসুরক্ষিতের উপদেশের প্রেক্ষিতে বিহুরভূতের কৃপণামৰ্ত্ত আলোচনা করা।

উঁ: “জাতে জগতি বাচ্চীকৈ কবিবিতাতিষ্ঠাতবৎ।

কৰী ইতি উত্তো বাসে কবজ্ঞাপি মতিনি”॥

বাজাকালোর নিকায়ে পরীক্ষিত তেমসমূল অজার মণির অকাশচূড়ী অটুলিবুলা
বাজাকালা, মশকুলারচরিতের বিশুভ্রতিত নামক্ষিত অষ্টম উজুস বাতনীতির কৌটিলো
অবগতিত হলেও এখানে বিলম্বন করিব সুনিপুর গুরুকাবাসৈনীর চিরস্মুন বাসকর।
বিশুভ্রতরিতের প্রাণপ্রিয়তাগো সৃষ্টি হয় পিতার ঘৃণা পুর অনন্তবর্মী সিংহাসনে
আলোহণ করলেও তিনি বাজানীতিতে বিচক্ষণ নন। তবি সর্বগুনাপ্তি অনন্তবর্মাকে ঈশ্বর
পিতার সৃষ্টি ও সৃষ্টিত অমাতা বসুরক্ষিত বাজাপরিচালনার সন্দুপদেশ দিলেও তিনি সেই
উপদেশ অন্তুপুরের পুরনীবীমের কাছে বিশুভ্র করলেন এবং সেখানে উপস্থিত ঈশ্বর বাল্য
বক্তৃ বিহুরভূত সেই উপদেশ শুনে বাজাকে কুমারে বিচরণ করানোর অভিলাষে ঈশ্বর
সন্দুপদেশের বিকৃতার্থ করে মনোহৰ ও সার্বিকবোধাভাসায় আ বাজার কাছে পরিবেশন
করতে প্রস্তুত তিনি সৌভাগ্যলাভকে দৈবানুপ্রসূপে বিশ্বেষণ করে মনোরঞ্জক বাজে
বাজার দুর্দয় জয় করলেন—“দেব, দৈবানুপ্রসূপ যদি বৰ্ণিত্বাজনং ভবতি বিভূতে,
তহক্ষমাদুচ্যাবচ্যুপ্ত্রলোভনে কলৰয়স্তঃ দ্বাৰা সাধয়তি দৃষ্টঃ”।

বিহুরভূত অনন্তবর্মীর বাল্যবক্তৃ হলেও বাজাকে বিপর্যে পরিচালনার ধারা নিজের

अतिसंक्षिप्तानि प्रश्नोत्तरणि

१. विश्रुतचरितमित्याख्यस्य ग्रन्थस्य आकरग्रन्थः कः ?

२. विश्रुतचरितमित्याख्यस्य ग्रन्थस्य आकरग्रन्थः कः ?

उत्तरः दशकुमारचरितम्।

उत्तरः दशकुमारचरितम्।

३. विश्रुतचरितम् एवेऽग्रन्थे आकरग्रन्थ कि ?

उत्तरः दशकुमारचरितम्।

४. दशकुमारचरितं केन लिखितम् ?

५. दशकुमारचरितम् केन लिखितम् ?

उत्तरः दण्डना।

उत्तरः दण्डना।

६. दशकुमारचरितम् कार लेखा ?

उत्तरः दण्डना।

७. दण्डना विरचिताः ग्रन्थाः के ?

८. दण्डना विरचिताः ग्रन्थाः तक ?

उत्तरः दशकुमारचरितम्, काव्यादर्शः, अवतीसुन्दरीकथा चेति।

उत्तरः दशकुमारचरितम्, काव्यादर्शः, अवतीसुन्दरीकथा चेति।

९. दण्डना विरचित ग्रन्थगुलिर नाम कि ?

उत्तरः दशकुमारचरितम्, काव्यादर्शः एवं अवतीसुन्दरीकथा।

१०. कः विश्रुतः ?

उत्तरः मगधनृपस्य राजहंसस्य द्वादशामात्येषु अन्यतमस्य सुश्रुतस्य पुत्रः।

उत्तरः मगधनृपस्य राजहंसस्य द्वादशामात्येषु अन्यतमस्य सूश्रुतस्य पुत्रः।

११. विश्रुत के ?

उत्तरः मगधराज राजहंससेर द्वादश अमात्येर अन्यतम सूश्रुतेर पुत्र।

१२. कुत्र विश्रुतेन अष्टवर्षदेशीयवालकः दृष्टः ?

१३. कुत्र विश्रुतेन अष्टवर्षदेशीयवालकः दृष्टः ?

१८. 'आपीस्च तावदण्डनीतिम्'—कमुहिष्य केनोक्तम्?
 १७। 'अर्थो व तावदण्डनीतिम्'—कमुहिष्य तकनाङ्गम्?
 उत्तर : विहारभद्रः अनन्तवर्णमुहिष्य उक्तामिदम्।

१६। निशाचालजः अनुरवर्णमुहिष्य उक्तिमिदम्।
 १५। 'अशीष तावदण्डनीतिम्'—एकथा बलेष्ठिन।
 १४। दिशाचालजः अनुरवर्णमुहिष्य उक्तिमिदम्।

१३। कः कस्मै कतिष्यः श्लोकः दण्डनीतिरचनमकरोत्?
 १२। कः कटेष्य कठितः श्लोकः दण्डनीतिरचनमकरोत्?
 उत्तर : विष्णुगुप्त चन्द्रगुप्तमौर्याय पदसहस्रशलोके: दण्डनीतिरचनमकरोत्।

११। विष्णुगुप्त चन्द्रगुप्तमौर्याय श्लोकः दण्डनीतिरचनमकरोत्।
 १०। एक कान इना कठिताक मठनीति इना कठितिजेन।
 उत्तर : विष्णुगुप्त चन्द्रगुप्तमौर्याय इना एय शजात्र श्लोक मठनीति इना कठितिजेन।

३०. आगमदीपदेष्टेन किं भवति?

२०। आगमदीपदेष्टेन सुधेन वति लोकयात्रा।
 उत्तर : आगमदीपदेष्टेन गृहेन रर्त्तेत लोकयात्रा।

२१. आगमदीपदेष्टेन गृहेन रर्त्तेत लोकयात्रा।
 उत्तर : विशालायतलोचनपुक्तः शासद्वानहीनगतः कोदृशः?

२२। विशालायतलोचनपुक्तः शासद्वानहीनगतः कोदृशः?

२३। विशालायतलोचनपुक्तः शासद्वानहीनगतः अन्यसदृशः।
 उत्तर : विशालायतलोचनपुक्तः शासद्वानहीनगतः अन्यसदृशः।

२४। विशालायतलोचनपुक्तः शासद्वानहीनगतः अन्यसदृशः।
 उत्तर : विशालायतलोचनपुक्तः शासद्वानहीनगतः अन्यसदृशः।

२५। निमिन उ याम्बलायतलोचनपुक्तः शासद्वानहीनगतः अन्यसदृशः।
 उत्तर : निमिन उ याम्बलायतलोचनपुक्तः शासद्वानहीनगतः अन्यसदृशः।

२६. रासनकानाचरणेन किं भवति?

२२। शास्त्रज्ञानाचरणेन किं भवति?

उत्तर : विन्ध्यपर्वतस्य सुनुदेशस्ये अरण्ये।
उत्तरा। विन्ध्यपर्वतेण नानुदेशत्ये आराणे।

- c. लोधाग्र विश्वृतं प्राप्त आठेवरीयावालकके देखेहिन ?
- d. अरण्यस्ये कूपे की पीतिः अभवत् ?
- e. अरण्यामेथे कूपे को पीतिः अভवदः ?
- f. उत्तर : अस्त्रपीपदेशीवालकस्य एकः शरणपूतः वृद्धभूत्यः।
ज्ञ. अष्टवैद्यामीवालकम् एकः शरणपूतः वृद्धभूत्यः।
- g. अग्नेश्वर कूपे के पीतित होयेहिन ?
ज्ञ. अष्टवैद्यामीवालकम् एकमात्र आग्नेयपृष्ठभूता।
- h. अस्त्रपीपदेशीयवालकः कः ?
- i. अष्टवैद्यामीवालकः कः ?
- j. उत्तर : विदर्भपृस्य भोजवंशीयस्य पुण्यवर्मणः पौत्रः अनन्तवर्मनश्च पुत्रः
भास्करवर्मा एव अस्त्रपीपदेशीयवालकः।
- k. विदर्भनप्ना भोजवंशीयस्य पुण्यवर्मणः पौत्रः अनन्तवर्मणच पूत्रः भास्करवर्मा एव
अष्टवैद्यामीवालकः।
- l. अष्टवैद्यामीय वालक के ?
- m. विदर्भवाज भोजवंशीय पुण्यवर्मर्णि लोत्र एव अनन्तवर्मर्णि पूत्रे भास्करवर्माइ हलो
- n. केन विशुतः कृपात् वृद्धस्य उद्धारं कृतः ?
- o. उक्त विशुतः कृपात् वृद्धस्य उद्धारं कृतः ?
- p. उत्तर : रज्जुस्त्रियं प्रयुक्तया लतया।
ज्ञ. रज्जुस्त्रियं प्रयुक्तया लतया।
- q. कान चारा कृप थेके विशुत वृद्धके उद्धार करेहिन ?
- r. रज्जुस्त्रियं प्रयुक्तया लतया।
- s. पुण्यवर्मा कः आसीत् ?
- t. पुण्यवर्मा कः आसीत् ?